

Rapport

Van bed gelicht

Een onderzoek naar klachten over een aanhouding buiten heterdaad van een minderjarige jongen door de politie, eenheid Midden-Nederland

Oordeel

Op basis van het onderzoek vinden de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman de klachten gegrond.

Datum 18 november 2020
Rapportnummer 2020/043, KOM007/2020

Wat zijn de klachten?

Ilias¹ zou in het najaar van 2016 samen met een vriend seksueel getinte WhatsApp-berichten aan een op dat moment 15-jarig meisje hebben gestuurd. Ook zouden Ilias en zijn vriend het meisje hebben bedreigd. Het zou onder meer gaan om teksten als 'Zin in een trio', 'Morgen komen wij langs. Gaan wij je trio geven', 'Kankerhoer', 'Jij bent toch een hoer. Ga je Ilias pijpen' en 'Of je pijpt ons, of we gaan jouw leven verkloten'. Het meisje heeft aangifte gedaan.

Eind oktober 2016 is er op verschillende momenten over (het gedrag van) Ilias contact geweest tussen de moeder van Ilias (hierna ook te noemen: moeder) en de politie. Op 30 november 2016 is Ilias, op dat moment 17 jaar, om zes uur in de ochtend door de politie van zijn bed gelicht en aangehouden. Hij werd verdacht van bedreiging. Ook de vriend van Ilias is op dat moment aangehouden. Ilias heeft vervolgens drie dagen en twee nachten vastgezet in een cellencomplex. Op 2 december 2016 mocht hij naar huis. Over de strafzaak hebben Ilias en zijn moeder daarna niets meer vernomen van de politie. Op het moment dat Ilias werd aangehouden zat hij in een voor hem belangrijke toetsweek.

Dit rapport gaat over de manier waarop de politie met Ilias is omgegaan. De moeder van Ilias heeft over het optreden van de politie meerdere klachten ingediend. Deze klachten gingen onder meer over het buiten heterdaad aanhouden van Ilias, het niet toelaten van de vader van Ilias bij het verhoor van Ilias, het onnodig lang vasthouden van Ilias, het door politieambtenaren opnemen van een zin in het proces-verbaal die Ilias niet zou hebben uitgesproken en een opmerking die een politieambtenaar in zijn hoedanigheid van hulpofficier van justitie zou hebben gemaakt. De op dat moment waarnemend plaatsvervangend politiechef (hierna te noemen: politiechef) heeft bij de afhandeling van de klachten van moeder op 12 juli 2018 het advies van de klachtencommissie van 11 april 2018 deels gevolgd.

In afwijking van het advies van de klachtencommissie heeft de politiechef de klacht over het ten onrechte buiten heterdaad aanhouden van Ilias ongegrond verklaard. De klachtencommissie was het met de moeder van Ilias eens dat de politie ook een brief had kunnen sturen naar Ilias met de mededeling dat hij naar het politiebureau moest komen voor verhoor. In dat verband overwoog de klachtencommissie dat in het dossier slechts één reden was aangetroffen die de politie had gegeven voor de aanhouding buiten heterdaad in de vroege ochtend. Die reden was dat de politie wilde voorkomen dat Ilias en zijn vriend hun verklaringen op elkaar zouden afstemmen. Maar de klachtencommissie wees erop dat Ilias en zijn vriend al sinds eind oktober/begin november 2016 wisten dat zij verhoord zouden worden. Nu de jongens pas op 30 november 2016 werden aangehouden, hadden zij volgens de klachtencommissie 29 dagen de tijd gehad om hun verhalen op elkaar af te stemmen. De noodzaak om Ilias op deze manier in zijn ouderlijk huis aan te houden, ontbrak daarom volgens de klachtencommissie. Hier kwam volgens de klachtencommissie bij dat Ilias en zijn vriend minderjarig waren. De klachtencommissie overwoog dat de politie bij deze groep extra alert moet zijn op het toepassen van de minst belastende uitoefening van bevoegdheden. De politiechef heeft het advies van de klachtencommissie naast zich neergelegd en overwoog daartoe enkel dat de aanhouding niet onrechtmatig was. Ilias had weliswaar ontboden kunnen worden, maar in dit geval was een andere afweging gemaakt, aldus de politiechef.

In de afdoening van de overige klachten heeft de politiechef het advies van de klachtencommissie gevolgd. De klacht over het ten onrechte niet toelaten van Ilias zijn vader bij het verhoor is door de politiechef ongegrond verklaard. De klacht over het onnodig lang vasthouden van Ilias in het cellencomplex is deels gegrond verklaard. De politiechef kwam tot het oordeel dat Ilias één nacht onnodig heeft moeten blijven. Verder onthield de politiechef zich van een oordeel wat betreft de klachten over het door politieambtenaren ten onrechte opnemen van een zin in het proces-verbaal die Ilias niet zou hebben uitgesproken en wat betreft een opmerking die een politieambtenaar in zijn hoedanigheid van hulpofficier van justitie zou hebben gemaakt.

¹ Ilias is een gefingeerde naam, bedoeld om de privacy van de minderjarige te beschermen.

Wat betreft de duur van de strafzaak tegen Ilias had de klachtencommissie de politiechef aanbevolen een 'klap te geven' op deze zaak, omdat de zaak op het moment dat de klachtencommissie advies uitbracht nog altijd de status 'in behandeling' had. In de klachtafhandelingsbrief schreef de politiechef aan moeder dat haar op 31 mei 2018 de naam van de contactpersoon binnen het district stad Utrecht bekend was gemaakt. De politiechef schreef dat moeder geïnformeerd zou worden.

Moeder kon zich niet vinden in de reactie van de politiechef. Daarom heeft zij zich tot de Nationale ombudsman gewend. Omdat Ilias minderjarig was ten tijde van het gebeurde is de klacht samen met de Kinderombudsman behandeld. Bij brief van 1 april 2019 hebben de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman aan moeder laten weten onderzoek te gaan doen naar de drie hieronder weergegeven klachten. Ook hebben de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman in die brief hun reactie gegeven op de klachten van moeder over het niet toelaten van de vader van Ilias bij het verhoor van Ilias, het onnodig lang vasthouden van Ilias, het door politieambtenaren opnemen van een zin in het proces-verbaal die Ilias niet zou hebben uitgesproken en een opmerking die een politieambtenaar in zijn hoedanigheid van hulpofficier van justitie zou hebben gemaakt. Deze klachten zijn om verschillende redenen door de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman niet in onderzoek genomen.

Ilias is de gelegenheid geboden om in gesprek te gaan met een medewerker van de Kinderombudsman om zijn kant van het verhaal te vertellen. Ilias heeft van deze gelegenheid geen gebruik gemaakt. Hij heeft via zijn moeder laten weten dat hij zich kan vinden in de klachten zoals door zijn moeder ingediend.

De hierna weergegeven klachten vormen de basis voor dit onderzoek.

Moeder klaagt erover dat haar zoon Ilias op 30 november 2016 door de politie, eenheid Midden-Nederland, van zijn bed is gelicht en aangehouden.

Moeder klaagt er verder over dat haar klacht hierover door de politiechef, in afwijking van het advies van de klachtencommissie, ongegrond is verklaard.

Daarnaast klaagt moeder erover dat de politie de strafzaak pas op 6 december 2018, ruim twee jaar na het voorval, heeft overgedragen aan het Openbaar Ministerie (OM).

Standpunt moeder

Moeder stelt zich op het standpunt dat de politie Ilias had moeten ontbieden om op het politiebureau te verschijnen. Er was volgens haar onvoldoende grond voor een aanhouding buiten heterdaad in het ouderlijk huis. Zij wijst erop dat Ilias en de overige leden van het gezin enorm geschrokken zijn van de aanhouding en dat de aanhouding enorme impact op hen heeft gehad. Op het moment van de aanhouding werd aan de moeder en de vader van Ilias niet verteld wat de reden was van de aanhouding. Volgens moeder bleek pas later dat het om de WhatsApp-berichten ging van de maand ervoor. Moeder begrijpt niet waarom de politiechef het advies van de klachtencommissie niet heeft overgenomen op dit punt.

Verder begrijpt moeder niet waarom het zo lang heeft geduurd voordat de politie de zaak heeft overgedragen aan het OM.

Standpunt politie

Hierna is de reactie van de politie op de klachten en op door de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman gestelde vragen weergegeven.

Aanhouden en afwijken advies klachtencommissie

De politie stelt zich op het standpunt dat de aanhouding buiten heterdaad was toegestaan. Daarom heeft de politiechef besloten op dit punt af te wijken van het advies van de klachtencommissie. De politie stelt niet lichtvaardig tot het besluit te zijn gekomen om Ilias buiten heterdaad in zijn ouderlijk huis aan te houden. Zij wijst erop dat zij moeder en Ilias meerdere keren de gelegenheid heeft geboden om het seksueel onbetamelijke en bedreigende gedrag van Ilias te corrigeren en te doen stoppen:

- Eerste gelegenheid

Nadat het meisje en haar moeder contact hebben gezocht met de politie is moeder op 27 oktober 2016 door de wijkagent telefonisch in kennis gesteld van het gebeurde. Tussen beiden werd volgens de politie afgesproken dat moeder Ilias zou aanspreken op zijn onbetamelijke gedrag. Ook zou moeder ervoor zorgen dat Ilias het meisje met rust zou laten. Dit was volgens de politie de eerste gelegenheid die de politie moeder heeft gegeven om zelf op te treden jegens haar zoon en zijn onbetamelijke gedrag te doen stoppen.

- Tweede gelegenheid

Op 28 oktober 2016 heeft het meisje samen met haar vader aangifte gedaan tegen Ilias en zijn vriend. De vader van het meisje had beide jongens betrapt toen zij op een scooter langs het huis van het meisje reden. De vader van het meisje heeft de jongens klemgereden en heeft hen aangesproken op hun gedrag. De politie stelt dat het corrigerend optreden van moeder richting Ilias op 27 oktober 2016 kennelijk onvoldoende effect heeft gehad. Niettemin heeft de wijkagent moeder, toen hij haar op de hoogte stelde van de aangifte tegen Ilias, nogmaals dringend verzocht om Ilias opdracht te geven het meisje met rust te laten.

- Derde gelegenheid

Op enig moment heeft de wijkagent volgens de politie nog een poging ondernomen om het gedrag van Ilias en zijn vriend te beïnvloeden.

De geboden gelegenheden hebben er niet toe geleid dat Ilias en zijn vriend stopten met het lastigvallen van het meisje. Op 1 november 2016 meldde de vader van het meisje dat Ilias en zijn vriend voor de deur van zijn woning hadden gestaan en dat zijn dochter nogmaals door hen was bedreigd. De politie zag zich vervolgens genooddakt een 'afspraak op locatie' (aol) in de politiesystemen op te maken, op het adres van het meisje. Dit is een maatregel die erop neerkomt dat de politie onmiddellijk in actie komt op het moment dat een melding over het betreffende adres binnenkomt. De politie stelt dat deze maatregel alleen in haar systemen wordt geplaatst als de situatie ernstig is.

De politie stelt dat de ernst van de zaak, de drie geboden gelegenheden die moeder en Ilias van de politie hadden gekregen om de zaak niet te laten escaleren en het niet grijpen van die gelegenheden, aanleiding waren om de officier van justitie te vragen toestemming te verlenen om Ilias in zijn ouderlijk huis buiten heterdaad aan te houden. De officier van justitie heeft deze toestemming verleend. De politie stelt zich op het standpunt dat de aanhouding voldoet aan de vereisten van subsidiariteit en proportionaliteit. De politie stelt ook te hebben overwogen Ilias op school aan te houden, maar heeft hier niet voor gekozen omdat daarmee de impact voor Ilias groter zou zijn dan een aanhouding thuis.

In reactie op de vraag welke belangen de politie had, stelt de politie dat zij opsporingsbelangen heeft. Door middel van onderzoek is geprobeerd vast te stellen of de verklaringen van het meisje tijdens de aangifte konden worden gestaafd met verklaringen van de verdachten of gegevens uit hun telefoons. Insluiten was daarvoor volgens de politie noodzakelijk. Verder stelt de politie zich op het standpunt dat Ilias als gevolg van de aanhouding niet is geschaad in zijn onderwijsbelangen nu hij in het schooljaar waarin de aanhouding plaatsvond is geslaagd voor zijn havo-examen.

De politie stelt verder, in reactie op de vraag in welke mate de politie rekening heeft gehouden met het VN-Kinderrechtenverdrag (hierna te noemen: Kinderrechtenverdrag), dat dit Kinderrechtenverdrag een rol heeft gespeeld in haar afwegingen. De politie wijst erop dat het meisje dat werd lastiggevallen door Ilias en zijn vriend 15 jaar, en dus minderjarig, was. De politie stelt niet alleen naar de belangen van de minderjarige verdachten te

hebben gekeken, maar ook naar die van het minderjarige slachtoffer. De politie stelt zich op het standpunt dat het meisje en haar ouders op grond van artikel 3 van het Kinderrechtenverdrag mochten verwachten dat de politie een krachtig signaal zou afgeven aan Ilias. Hij had immers drie gelegenheden gehad om zijn gedrag te stoppen, maar heeft deze gelegenheden niet aangegrepen.

Tijdsverloop

De politie wijst erop dat de klachtbehandelaar, de klachtencoördinator en de secretaris van de klachtencommissie in 2018 tijdens de interne klachtenprocedure hebben aangedrongen spoedig een beslissing te nemen in deze zaak. De politie sluit niet uit dat de behandeling van een aangifte tegen Ilias van bedreiging in februari/ maart 2017 van een ander minderjarig meisje een rol heeft gespeeld in de vertraging. De politie stelt dat beide zaken zo lang geleden speelden, dat binnen de politie niet meer te achterhalen is waarom de afhandeling van deze zaak langer heeft geduurd dan wenselijk is.

Reactie moeder

In het kader van hoor en wederhoor is moeder in de gelegenheid gesteld om te reageren op de standpunten van de politie. Zij reageert als volgt.

Wat betreft de door de politie genoemde drie gelegenheden stelt moeder zich op het standpunt dat enkel het door de politie gestelde over de 'eerste gelegenheid' klopt. Volgens moeder is haar tijdens het tweede telefoongesprek met de wijkagent geen 'tweede gelegenheid' geboden. Zij stelt dat de wijkagent haar tijdens dit gesprek op de hoogte heeft gesteld van de aangifte die was gedaan tegen Ilias. Zij heeft de wijkagent er hierbij op gewezen dat Ilias geen straatverbod heeft en dat de vriend van Ilias in de omgeving van het huis van het meisje woont. Een gesprek met Ilias waarin een 'derde gelegenheid' is geboden heeft volgens moeder nooit plaatsgevonden.

Reactie op aanvullende vragen aan politie

Naar aanleiding van de reactie van de politie hebben de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman de politie enkele aanvullende vragen gesteld. Daarbij is de reactie van moeder meegenomen. Hieronder worden, voor zover van belang, de antwoorden van de politie weergegeven.

Aanhouding

De politie heeft het OM toestemming gevraagd om Ilias buiten heterdaad aan te houden. Naar aanleiding van de vraag van de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman welke informatie in dat kader door de politie aan het OM is verstrekt, heeft de politie navraag gedaan bij het OM. De officier van justitie heeft de politie daarop laten weten dat de zaak uitgebreid is besproken. Vlak voor 17 november 2016, het moment waarop toestemming werd gegeven voor de aanhouding buiten heterdaad, waren de feiten nog gewijzigd. Er was op dat moment een expliciet Instagramaccount met foto's van het slachtoffer geopend. Er was daarom volgens de politie niet alleen sprake van bedreiging waarover Ilias en zijn vriend, en moeder, reeds waren aangesproken. Bovendien zou er een derde in het spel zijn geweest. De politie stelt dat de officier van justitie gelet hierop toestemming gaf voor een aanhouding buiten heterdaad.

Verder heeft de politie in reactie op het verzoek van de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman het standpunt dat een 'derde gelegenheid' was geboden toe te lichten, laten weten dat een normstellend gesprek met moeder dan wel Ilias niet heeft plaatsgevonden. De wijkagent vertrouwde er na het eerste gesprek met moeder op dat zij haar zoon zou aanspreken op zijn gedrag. De dag erna vond echter een nieuw incident plaats en volgde de aangifte. De wijkagent heeft de zaak vervolgens aan de recherche overgelaten om het onderzoek niet in de weg lopen. De politie vermeldt hierbij dat de wijkagent niet het idee had dat moeder wilde inzien dan wel geloven dat Ilias een grens over was gegaan. Zij hield volgens de wijkagent haar zoon de hand boven het hoofd en vond alles overtrokken.

In reactie op de vraag van de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman toe te lichten waarom insluiten noodzakelijk was om onderzoek naar WhatsApp-verkeer mogelijk te maken, stelt de politie in tweede instantie dat Ilias werd ingesloten voor verhoor. Wat betreft het onderzoek naar de WhatsApp-berichten stelt de politie dat Ilias zijn telefoon niet vrijwillig wilde afstaan voor onderzoek. De officier van justitie heeft geen toestemming verleend om de woning van Ilias te betreden om zijn telefoon in beslag te nemen, omdat de politie niet wist om welke telefoon het ging. De officier van justitie ging niet akkoord met het in beslag nemen van alle telefoons in het huis.

Tijdsverloop

In reactie op de vraag op welke manier een andere strafzaak tegen Ilias voor vertraging in deze zaak kon zorgen, stelt de politie dat het niet onlogisch zou zijn geweest als beide zaken gevoegd zouden zijn behandeld. En zaken voegen kan leiden tot vertraging, aldus de politie.

Huidige stand van zaken

De politie heeft laten weten dat op 15 november 2019 overleg heeft plaatsgevonden tussen het OM en de politie over de afdoening van de aangifte van bedreiging tegen Ilias. Besloten is dat de zaak eindigt in een sepot met code 02. Dit betekent dat er volgens het OM onvoldoende wettig en overtuigend bewijs is voor de vervolging van Ilias.

Beoordelingskader

Beoordelingskader van de Nationale ombudsman: behoorlijkheidsnormen

De Nationale ombudsman beoordeelt het handelen van de overheid aan de hand van door hem opgestelde behoorlijkheidsnormen.

In dit geval toetst de ombudsman het handelen van de politie aan het vereiste van evenredigheid, het vereiste van goede motivering en het vereiste van voortvarendheid.

Evenredigheid

De overheid kiest om haar doel te bereiken een middel dat niet onnodig ingrijpt in het leven van de burger en dat in evenredige verhouding staat tot dat doel. Dit betekent dat de overheid steeds een afweging moet maken of een minder zwaar middel voor het doel dat zij wil bereiken kan worden ingezet.

Goede motivering

De overheid legt haar handelen en haar besluiten duidelijk aan de burger uit. Daarbij geeft zij aan op welke wettelijke bepalingen de handeling of het besluit is gebaseerd, van welke feiten zij is uitgegaan en hoe zij rekening heeft gehouden met de belangen van de burgers. Deze motivering moet voor de burger begrijpelijk zijn.

Voortvarendheid

De overheid handelt zo snel en slagvaardig mogelijk. Als besluitvorming langer duurt, dan informeert de overheid de burger daarover tijdig.

Beoordelingskader van de Kinderombudsman: kinderrechten

De basis voor het beoordelingskader van de Kinderombudsman zijn kinderrechten zoals deze voortvloeien uit verdragen en richtlijnen. Hierbij is allereerst het hierboven genoemde VN-Kinderrechtenverdrag van belang. Uit artikel 3 van dit Kinderrechtenverdrag volgt dat bij elke beslissing die genomen wordt over minderjarigen, een belangenafweging moet worden gemaakt en dat de (ontwikkelings)belangen van kinderen daarbij zwaarwegend

gelden. De belangen van minderjarigen moeten zorgvuldig worden vastgesteld. Er moeten bovendien gewichtige/belangrijke redenen zijn om de belangen van een minderjarige opzij te schuiven.²

Voor minderjarigen die met het strafrecht in aanraking komen, is een aantal artikelen uit het Kinderrechtenverdrag relevant.³ Ook is een aantal bepalingen uit internationale richtlijnen op dat vlak belangrijk.⁴ Een overzicht van de belangrijkste artikelen en bepalingen zoals die geldig waren op het moment dat Ilias werd aangehouden, is als bijlage bij dit rapport opgenomen. Uit deze artikelen uit het Kinderrechtenverdrag en internationaalrechtelijke bepalingen, kunnen verschillende uitgangspunten worden afgeleid die voor de zaak van Ilias belangrijk zijn. Dit zijn:

- o iedere minderjarige is onschuldig, totdat hij/zij wordt veroordeeld;
- o iedereen binnen het justitiële systeem, ook de politie, moet bij zijn handelen rekening houden met het welzijn van minderjarigen, hun kwetsbaarheid en hun specifieke behoeften;
- o waar het kan, worden zaken buiten formele strafrechtelijke procedures afgedaan (*diversion*);
- o tussen het plegen van het misdrijf en de uiteindelijke reactie op het misdrijf dient een zo kort mogelijke periode te zitten. Bij voorkeur dient binnen zes maanden een definitieve beslissing over de zaak te worden genomen⁵;
- o de minderjarige moet contact met zijn/haar ouders kunnen houden;
- o de minderjarige moet onderwijs kunnen blijven volgen.

Deze verschillende elementen horen door de politie te worden meegenomen om te bepalen wat in het belang is van de minderjarige op het moment dat hij met de politie in aanraking komt. Als op basis hiervan duidelijk is wat in het belang van deze minderjarige verdachte is, kan dat worden afgewogen tegen andere belangen, zoals het belang van de politie bij een goede opsporing, de belangen van eventuele slachtoffers, de belangen van de maatschappij bij een veilige samenleving. Deze afweging leidt tot een beslissing over bijvoorbeeld het al dan niet van het bed lichten, het insluiten voor de nacht en het afhandelen van een zaak.⁶

Beoordelingskader: nationale wet- en regelgeving

Naast het internationaalrechtelijke kader, zijn er voor de zaak van Ilias meerdere nationale wetten en bepalingen belangrijk. In het Wetboek van Strafvordering is de aanhouding en het ophouden voor onderzoek vastgelegd. Is geen sprake van ontdekking op heterdaad, zoals bij Ilias het geval is, dan is de opsporingsambtenaar op bevel van de officier van justitie bevoegd de verdachte aan te houden. Dit mag alleen als het gaat om een misdrijf waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten. De (hulp)officier van justitie beslist vervolgens of de aanhouding rechtmatig was en of de verdachte wordt opgehouden voor onderzoek of in vrijheid gesteld wordt. Belangrijk om hierbij op te merken, is dat sinds de aanhouding van Ilias er ontwikkelingen zijn geweest op het gebied van wet- en regelgeving. In dat kader wordt nog gewezen op EU-richtlijn 2016/800⁷. Deze richtlijn gaat over de positie van minderjarigen die verdacht of beklaagde zijn in een strafproces en is op 1 juni 2019 voor Nederland in werking getreden⁸. Belangrijke

² Zie de bijlage voor een verdere toelichting op het doen van een belangenafweging zoals beschreven in General Comment 14 van het Kinderrechtencomité.

³ In de eerste plaats zijn hiervoor belangrijk de artikelen 37 (foltering en vrijheidsbeneming) en 40 (jeugdstrafrecht) IVRK en General Comment nr. 10 van het VN-Kinderrechtencomité, General Comment no 10 (2007), Children's rights in juvenile justice, CRC/C/GC/10, 25 April 2007. Inmiddels is General Comment 10 vervangen door General Comment no 24 (2019), Children's rights in the child justice system, CRC/C/GC/24, 18 September 2019.

⁴ Hierbij zijn van belang: zogenaamde United Nations Beijing-rules (United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice, General Assembly resolution 40/33, 29 November 1985), de United Nations Havana-rules (United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty, General Assembly resolution 45/113, 14 December 1990) en de Guidelines on child-friendly justice van de ministers van de Raad van Europa (Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice, 17 november 2010, + explanatory memorandum d.d. 31 May 2011).

⁵ General comment No. 10 (2007), Children's rights in juvenile justice, CRC/C/GC/10, 25 April 2007, onder punt 83. Inmiddels is General Comment 10 vervangen door General Comment no 24 (2019), Children's rights in the child justice system, CRC/C/GC/24, 18 September 2019.

⁶ De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman hebben zich over de positie van minderjarigen in het strafrecht verschillende keren uitgesproken. Zie bijvoorbeeld de rapporten 2013/068, 18 juni 2013 en 2013/135, 3 oktober 2013, KOM001/2012, 13 februari 2012, KOM007/2015, 30 maart 2015, KOM2016/016, 1 september 2016, KOM001/2019, 21 januari 2019, KOM004/2019, 18 april 2019.

⁷ Richtlijn EU 2016/800 van het Europees Parlement en de Raad, 11 mei 2016.

⁸ Wet van 15-05-2019, Stb. 2019, 180 en inwerkingtredingsbesluit van 15-05-2019, Stb. 2019, 181.

Wet tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering en de Overleveringswet ter implementatie van Richtlijn 2016/800/EU van het Europees Parlement en de Raad van 11 mei 2016 betreffende procedurele waarborgen voor kinderen die verdachte of beklaagde zijn in een strafprocedure.

aspecten in de richtlijn zijn onder andere dat de belangen van de minderjarige steeds de eerste overweging vormen, dat vrijheidsbeneming zo kort mogelijk is en dat er alternatieven moeten zijn.

Wat is het oordeel van de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman?

1. Aanhouding buiten heterdaad

Het eerste punt waarover de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman een oordeel zullen geven, betreft de aanhouding buiten heterdaad van Ilias.

De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman stellen daarbij het volgende voorop. Er kunnen zich omstandigheden voordoen op grond waarvan een aanhouding buiten heterdaad noodzakelijk is, ook in het geval van minderjarigen. In de meeste gevallen vereisen behoorlijkheid en de kinderrechten bij minderjarigen echter een andere aanpak. Wanneer een minderjarige van een strafbaar feit wordt verdacht, is het dan ook van belang dat iedereen binnen het justitiële systeem bij zijn of haar handelen rekening houdt met de eisen die de behoorlijkheid en de kinderrechten stellen aan overheidsoptreden. Dit geldt ook voor de politie en het OM.

Wat betekent dit? De politie moet het minst zware middel inzetten om haar doel te bereiken (subsidiariteit). De belangen van de minderjarige horen bij elke stap in het proces voorop te staan. De politie hoort steeds een afweging te maken: kan in plaats van de aanhouding van de minderjarige een minder zwaar middel worden ingezet om hetzelfde doel te bereiken? Pas wanneer de politie tot de conclusie komt dat in dit geval geen minder zwaar middel kan worden ingezet, zou de politie de officier van justitie om toestemming moeten vragen voor een aanhouding buiten heterdaad. In de belangenafweging of een minderjarige moet worden aangehouden moet verder worden meegewogen welke gevolgen de aanhouding voor andere aspecten heeft, zoals het volgen van onderwijs.⁹

In deze zaak werden Ilias en zijn vriend verdacht van het bedreigen van een 15-jarig meisje. Door Ilias en zijn vriend te verhoren en onderzoek te doen naar de WhatsApp-berichten wilde de politie de verklaringen van het meisje in de aangifte onderzoeken. Om Ilias op het politiebureau te krijgen voor verhoor vond de politie aanhouding buiten heterdaad en in het ouderlijk huis van Ilias noodzakelijk.

Tijdens de klachtenprocedure bij de politie is als reden voor deze wijze van aanhouding gegeven, dat de politie wilde voorkomen dat Ilias en zijn vriend hun verklaringen zouden afstemmen. Tijdens het onderzoek van de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman heeft de politie aangevoerd dat er andere redenen waren. In de eerste plaats de ernst van de zaak. En in de tweede plaats de drie gelegenheden die moeder en Ilias al van de politie hadden gekregen om de zaak niet te laten escaleren, die zij in de ogen van de politie niet hadden aangegrepen. Deze redenen waren voor de politie aanleiding om de officier van justitie te vragen toestemming te verlenen om Ilias buiten heterdaad aan te houden. De politie geeft verder aan bij de beslissing om Ilias buiten heterdaad aan te houden de belangen van het minderjarige slachtoffer te hebben meegewogen. Het meisje en haar ouders mochten volgens de politie namelijk verwachten dat de politie een krachtig signaal aan Ilias zou afgeven.

De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman constateren ten aanzien van de aanhouding buiten heterdaad het volgende:

- *Afstemmen van verklaringen.*

Tijdens de interne klachtenprocedure gaf de politie als onderbouwing voor de aanhouding buiten heterdaad dat zij wilde voorkomen dat Ilias en zijn vriend hun verklaringen op elkaar zouden afstemmen. De klachtencommissie kon deze onderbouwing niet volgen. Ilias en zijn vriend wisten namelijk al op 1 november 2016 dat zij door de politie verhoord zouden worden en hadden tussen dat moment en de aanhouding op 30 november 2016 dus toch al ruim de tijd gehad om hun verklaringen af te stemmen.

⁹ Zoals volgt uit artikel 3 van het VN-Kinderrechtenverdrag en General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)*, CRC/C/GC/14, 29 May 2013.

- *Drie gelegenheden geboden gedrag te stoppen.*

Tijdens de klachtenprocedure bij de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman liet de politie weten dat Ilias en zijn moeder meerdere keren de gelegenheid is geboden het gedrag te (doen) stoppen. De Nationale ombudsman en Kinderombudsman stellen vast dat over de geboden 'eerste gelegenheid' tussen moeder en de politie geen verschil van mening bestaat. Wat betreft de door de politie geboden 'tweede gelegenheid', stelt moeder dat deze niet heeft plaatsgevonden. De politie geeft aan dat deze 'tweede geboden gelegenheid' wel heeft plaatsgevonden. Dit blijkt naar het oordeel van de Nationale ombudsman en Kinderombudsman ook uit het proces-verbaal van de bevindingen van de wijkagent. Ten aanzien van de 'derde geboden gelegenheid' stelt de politie, in reactie op aanvullend door de Nationale ombudsman en Kinderombudsman gestelde vragen, dat de 'derde geboden gelegenheid' niet heeft plaatsgevonden. De Nationale ombudsman en Kinderombudsman stellen vast dat die 'derde gelegenheid' niet is geboden.

- *Moment van aanhouden.*

Op 17 november 2016 heeft de officier van justitie de politie toestemming gegeven Ilias aan te houden buiten heterdaad. De officier van justitie woog bij die beslissing mee dat vlak voor die datum een "expliciet Instagramaccount van het slachtoffer" was geopend en dat er "een derde" in het spel zou zijn. Ilias is vervolgens op 30 november 2016 buiten heterdaad door de politie aangehouden. Op dat moment zat Ilias in een voor hem belangrijke toetsweek.

Oordeel

Het valt de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman op dat de politie gedurende de klachtenprocedures bij de politie en de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman steeds nieuwe argumenten heeft aangevoerd ter onderbouwing van het standpunt dat aanhouding buiten heterdaad in dit geval noodzakelijk was. De onderbouwing is niet consistent. Bovendien overtuigen de argumenten niet.

Het argument dat voorkomen moest worden dat Ilias en de vriend van Ilias hun verklaringen zouden afstemmen kunnen de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman, evenals de klachtencommissie, niet volgen. Voor het afstemmen van verklaringen hadden de jongens al ruim de tijd gehad.

Het argument van de politie dat drie keer gelegenheid is geboden het gedrag te (doen) stoppen, blijkt niet juist. De 'derde geboden gelegenheid' heeft niet plaatsgevonden. Bovendien is het aangrijpen van die gelegenheid nooit als voorwaarde gesteld voor het niet overgaan tot aanhouden. Dit argument roept ook de vraag op waarom de politie niet direct actie heeft ondernomen toen bleek dat het aanspreken door de wijkagent niet het gewenste effect had. Door Ilias direct te ontbieden op het bureau was voor alle partijen duidelijk geweest dat Ilias werd verdacht van strafbare feiten die door de politie hoog werden opgenomen. Daar komt bij dat in de ontbiedingsbrief doorgaans wordt vermeld welke gevolgen het geen gevolg geven aan zo'n oproep kan hebben. Voor Ilias en zijn moeder was dan duidelijk geweest wat zij konden verwachten.

Verder heeft niet de politie maar de officier van justitie het argument van de nieuwe ontwikkelingen, te weten een "expliciet Instagramaccount van het slachtoffer" en het in het spel zijn van "een derde", naar voren gebracht. Hieruit leiden de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman af dat deze nieuwe ontwikkelingen bij de politie niet hebben meegewogen bij de beslissing de officier van justitie toestemming te vragen voor aanhouding. Daarbij komt dat deze nieuwe informatie onduidelijk en onvoldoende concreet is.

Gelet op het voorgaande vinden de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman dat de politie voor een minder zwaar middel dan aanhouding buiten heterdaad had kunnen kiezen. Een goede onderbouwing voor de aanhouding buiten heterdaad ontbreekt. En niet is gebleken dat de belangen van de minderjarige Ilias bij deze beslissing voorop hebben gestaan of goed zijn meegewogen. Het moment waarop Ilias van zijn bed is gelicht versterkt dit beeld. Dit moment lijkt in deze zaak willekeurig te zijn geweest. De politie heeft Ilias buiten heterdaad aangehouden in een voor hem belangrijke toetsweek. De officier van justitie had twee weken daarvoor al toestemming verleend voor de aanhouding. De aanhouding heeft grote impact gehad. De stelling van de politie dat Ilias niet in zijn belangen is

geschaad, omdat hij zijn havodiploma heeft behaald, is wijsheid achteraf. Wat de gevolgen voor zijn onderwijs (zouden) zijn was op het moment van de aanhouding nog niet duidelijk en is niet doordacht.

De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman zijn daarom het volgende van oordeel:

de onderzochte gedraging is in strijd met het vereiste van evenredigheid en in strijd met het Kinderrechtenverdrag, in het bijzonder artikel 3, 37 en 40.

De klacht is gegrond.

2. Niet overnemen advies klachtencommissie

De politiechef heeft zich op het standpunt gesteld dat de aanhouding niet onrechtmatig was. Het advies van de klachtencommissie heeft zij naast zich neergelegd.

De politiechef is op grond van artikel 9:16 van de Algemene wet bestuursrecht¹⁰ verplicht, wanneer zij afwijkt van het advies van de klachtencommissie, dit goed te motiveren. Die motivering ontbreekt hier.

De Nationale ombudsman is daarom het volgende van oordeel:

de onderzochte gedraging is in strijd met het vereiste van goede motivering.

De klacht is gegrond.

3. Tijdsverloop

De overheid dient voortvarend te werk te gaan. Dit betekent onder meer dat tussen het plegen van het misdrijf en de uiteindelijke reactie op het misdrijf voor minderjarigen een zo kort mogelijke periode dient te zitten. Bij voorkeur dient binnen zes maanden een definitieve beslissing over de zaak te worden genomen.¹¹ Pas op 6 december 2018, ruim twee jaar na de gebeurtenissen, is de zaak door de politie overgedragen aan het OM. Op 15 november 2019 heeft vervolgens overleg plaatsgevonden tussen het OM en de politie over de afdoening van de aangifte van bedreiging tegen Ilias. Besloten is dat de zaak eindigt in een sepot met code 02 (onvoldoende wettig en overtuigend bewijs). De uiteindelijke reactie (het sepot) volgde drie jaar nadat de gedragingen van Ilias zouden hebben plaatsgevonden. Dit is veel langer dan op basis van de behoorlijkheidsvereisten en op basis van de uitleg door het Kinderrechtencomité van het Kinderrechtenverdrag wenselijk is.

Moeder en Ilias hebben hierdoor lange tijd in het ongewisse gezeten over de stand van zaken en de voortgang van de strafzaak. In de tussentijdse periode zijn moeder en Ilias nauwelijks door de politie geïnformeerd over de stand van zaken en de voortgang. De politie heeft tijdens het onderzoek van de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman naar voren gebracht dat de vertraging te maken zou kunnen hebben met een andere zaak waarin Ilias verdachte is geweest. De politie stelt dat beide zaken gevoegd behandeld hadden kunnen worden. De oorzaak van de vertraging is volgens de politie echter niet meer te achterhalen, omdat de zaken al zo lang geleden speelden.

De beslissing om zaken gevoegd te behandelen is niet aan de politie. Verder is het de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman niet gebleken dat beide zaken gevoegd zijn behandeld. Bovendien is dit geen argument om niet

¹⁰ Indien de conclusies van het bestuursorgaan afwijken van het advies, wordt in de conclusies de reden voor die afwijking vermeld en wordt het advies meegezonden met de kennisgeving, bedoeld in artikel 9:12.

Op grond van artikel 9:12, eerste lid, stelt het bestuursorgaan de klager schriftelijk en gemotiveerd in kennis van de bevindingen van het onderzoek naar de klacht, zijn oordeel daarover alsmede van de eventuele conclusies die het daaraan verbindt.

¹¹ General comment No. 10 (2007), Children's rights in juvenile justice, CRC/C/GC/10, 25 April 2007, onder punt 83. Inmiddels is General Comment 10 vervangen door General Comment no 24 (2019), Children's rights in the child justice system, CRC/C/GC/24, 18 September 2019. Daar wordt het bepaalde in artikel 37, sub c van het VN-Kinderrechtenverdrag nader uitgewerkt in (onder meer) punt 90.

voortvarend te werk te gaan. Evenmin heeft de politie aannemelijk gemaakt dat er – andere – goede redenen waren waarom het zo lang duurde voordat de zaak kon worden overgedragen aan het OM. De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman zijn dan ook van oordeel dat de politie de strafzaak, zeker in dit geval waarbij het gaat om een minderjarige, sneller had moeten en kunnen overdragen aan het OM. Niet is gebleken dat de belangen van Ilias voorop hebben gestaan. Evenmin is gebleken van zodanige opsporingsbelangen voor de politie op grond waarvan de onzekerheid voor Ilias zo lang mocht voortduren. Daarnaast had de informatieverstrekking over de stand van zaken volgens de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman beter gekund en gemoeten: de politie heeft niet aannemelijk gemaakt dat Ilias niet tussentijds geïnformeerd had kunnen worden.

De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman zijn daarom het volgende van oordeel:

de onderzochte gedraging is in strijd met het vereiste van voortvarendheid en in strijd met het Kinderrechtenverdrag, in het bijzonder de artikelen 3, 37 en 40.

De klacht is gegrond.

Conclusie

1. De klacht over het van het bed lichten en aanhouden van de zoon van moeder is **gegrond** wegens strijd met het vereiste van evenredigheid en het Kinderrechtenverdrag. De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman zijn van oordeel dat de politie bij de aanhouding de belangen van Ilias niet in acht heeft genomen. Volstaan had kunnen worden met een minder ingrijpend middel.
2. De klacht over het afwijken van het advies van de klachtencommissie door de politiechef is **gegrond** wegens strijd met het vereiste van goede motivering.
3. De klacht over het niet tijdig door de politie overdragen van de strafzaak aan het OM is **gegrond** wegens strijd met het vereiste van voortvarendheid en het Kinderrechtenverdrag. Ilias heeft hierdoor onnodig lang in onwetendheid moeten verkeren over de beslissing op zijn strafzaak.

De Nationale ombudsman,
mede namens de Kinderombudsman,

Reinier van Zutphen

Relevante wet- en regelgeving

In deze bijlage staan de belangrijkste artikelen en bepalingen uit de wet- en regelgeving opgenomen zoals die geldig waren toen Ilias werd aangehouden. Waar inmiddels andere regelgeving van kracht is, is dit als voetnoot bij de tekst aangegeven.

1. Het VN-Kinderrechtenverdrag

In dit rapport wordt verwezen naar meerdere bepalingen uit het Kinderrechtenverdrag. De volledige tekst van deze bepalingen is hieronder opgenomen.

Artikel 3: belang van het kind

1. Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.
2. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hiertoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen.
3. De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid, de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.

Artikel 37: Foltering en vrijheidsbeneming

De Staten die partij zijn, waarborgen dat:

- a. geen enkel kind wordt onderworpen aan foltering of aan een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing. Doodstraf noch levenslange gevangenisstraf zonder de mogelijkheid van vrijlating wordt opgelegd voor strafbare feiten gepleegd door personen jonger dan achttien jaar;
- b. geen enkel kind op onwettige of willekeurige wijze van zijn of haar vrijheid wordt beroofd. De aanhouding, inhechtenisneming of gevangenneming van een 36 kind geschiedt overeenkomstig de wet en wordt slechts gehanteerd als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke passende duur;
- c. ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd. Met name wordt ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, gescheiden van volwassenen tenzij het in het belang van het kind wordt geacht dit niet te doen, en heeft ieder kind het recht contact met zijn of haar familie te onderhouden door middel van correspondentie en bezoeken, behalve in uitzonderlijke omstandigheden;
- d. ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd het recht heeft onverwijld te beschikken over juridische en andere passende bijstand, alsmede het recht de wettigheid van zijn vrijheidsberoving te betwisten ten overstaan van een rechter of een andere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit, en op een onverwijld beslissing ten aanzien van dat beroep.

Artikel 40: Jeugdstrafrecht

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind dat wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit, op een wijze van behandeling die geen afbreuk doet aan het gevoel van waardigheid en eigenwaarde van het kind, die de eerbied van het kind voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van anderen vergroot, en waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd van het kind en van de aanvaarding door het kind van een opbouwende rol in de samenleving.
2. Hiertoe, en met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van internationale akten, waarborgen de Staten die partij zijn met name dat:

- a. geen enkel kind wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld terzake van het begaan van een strafbaar feit op grond van enig handelen of nalaten dat niet volgens het nationale of internationale recht verboden was op het tijdstip van het handelen of nalaten;
- b. ieder kind dat wordt verdacht van of vervolgd wegens het begaan van een strafbaar feit, ten minste de volgende garanties heeft:
- I - dat het voor onschuldig wordt gehouden tot zijn of haar schuld volgens de wet is bewezen;
- II - dat het onverwijld en rechtstreeks in kennis wordt gesteld van de tegen hem of haar ingebrachte beschuldigingen, indien van toepassing door tussenkomst van zijn of haar ouders of wettige voogd, en dat het juridische of andere passende bijstand krijgt in de voorbereiding en het voeren van zijn of haar verdediging;
- III - dat de aangelegenheid zonder vertraging wordt beslist door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie in een eerlijke behandeling overeenkomstig de wet, in aanwezigheid van een rechtskundige of anderszins deskundige raadsman of -vrouw, en, tenzij dit wordt geacht niet in het 37 belang van het kind te zijn, met name gezien zijn of haar leeftijd of omstandigheden, in aanwezigheid van zijn of haar ouders of wettige voogden;
- IV - dat het er niet toe wordt gedwongen een getuigenis af te leggen of schuld te bekennen; dat het getuigen à charge kan ondervragen of doen ondervragen en dat het de deelneming en ondervraging van getuigen à decharge op gelijke voorwaarden kan doen geschieden;
- V - indien het schuldig wordt geacht aan het begaan van een strafbaar feit, dat dit oordeel en iedere maatregel die dientengevolge wordt opgelegd, opnieuw wordt beoordeeld door een hogere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie overeenkomstig de wet;
- VI - dat het kind kosteloze bijstand krijgt van een tolk indien het de gebruikte taal niet verstaat of spreekt;
- VII - dat zijn of haar privéleven volledig wordt geëerbiedigd tijdens alle stadia van het proces.

2. General comment No. 10 (2007), Children's rights in juvenile justice, CRC/C/GC/10, 25 April 2007.¹²

Uit dit General Comment zijn met name, maar niet limitatief, relevant de volgende overwegingen:

Best interests of the child (art. 3 CRC)

10. In all decisions taken within the context of the administration of juvenile justice, the best interests of the child should be a primary consideration. Children differ from adults in their physical and psychological development, and their emotional and educational needs. Such differences constitute the basis for the lesser culpability of children in conflict with the law. These and other differences are the reasons for a separate juvenile justice system and require a different treatment for children. The protection of the best interests of the child means, for instance, that the traditional objectives of criminal justice, such as repression/retribution, must give way to rehabilitation and restorative justice objectives in dealing with child offenders. This can be done in concert with attention to effective public safety.

11. This inherent right of every child should guide and inspire States parties in the development of effective national policies and programmes for the prevention of juvenile delinquency, because it goes without saying that delinquency has a very negative impact on the child's development. Furthermore, this basic right should result in a policy of responding to juvenile delinquency in ways that support the child's development. The death penalty and a life sentence without parole are explicitly prohibited under article 37 (a) of CRC (see paragraphs 75-77 below). The use of deprivation of liberty has very negative consequences for the child's harmonious development and seriously hampers his/her reintegration in society. In this regard, article 37 (b) explicitly provides that deprivation of liberty, including arrest, detention and imprisonment, should be used only as a measure of last resort and for the shortest appropriate period of time, so that the child's right to development is fully respected and ensured (see paragraphs 78-88 below).¹³

¹² Inmiddels is General Comment 10 vervangen door General Comment no 24 (2019), Children's rights in the child justice system, CRC/C/GC/24, 18 September 2019.

¹³ Note that the rights of a child deprived of his/her liberty, as recognized in CRC, apply with respect to children in conflict with the law, and to children placed in institutions for the purposes of care, protection or treatment, including mental health, educational, drug treatment, child protection or immigration institutions.

(...)

Dignity (art. 40 CRC)

13. CRC provides a set of fundamental principles for the treatment to be accorded to children in conflict with the law:

– *Treatment that is consistent with the child's sense of dignity and worth.* This principle reflects the fundamental human right enshrined in article 1 of UDHR, which stipulates that all human beings are born free and equal in dignity and rights. This inherent right to dignity and worth, to which the preamble of CRC makes explicit reference, has to be respected and protected throughout the entire process of dealing with the child, from the first contact with law enforcement agencies and all the way to the implementation of all measures for dealing with the child;

– *Treatment that reinforces the child's respect for the human rights and freedoms of others.* This principle is in line with the consideration in the preamble that a child should be brought up in the spirit of the ideals proclaimed in the Charter of the United Nations. It also means that, within the juvenile justice system, the treatment and education of children shall be directed to the development of respect for human rights and freedoms (art. 29 (1) (b) of CRC and general comment No. 1 on the aims of education). It is obvious that this principle of juvenile justice requires a full respect for and implementation of the guarantees for a fair trial recognized in article 40 (2) (see paragraphs 40-67 below). If the key actors in juvenile justice, such as police officers, prosecutors, judges and probation officers, do not fully respect and protect these guarantees, how can they expect that with such poor examples the child will respect the human rights and fundamental freedom of others?;

– *Treatment that takes into account the child's age and promotes the child's reintegration and the child's assuming a constructive role in society.* This principle must be applied, observed and respected throughout the entire process of dealing with the child, from the first contact with law enforcement agencies all the way to the implementation of all measures for dealing with the child. It requires that all professionals involved in the administration of juvenile justice be knowledgeable about child development, the dynamic and continuing growth of children, what is appropriate to their well-being, and the pervasive forms of violence against children;

– *Respect for the dignity of the child requires that all forms of violence in the treatment of children in conflict with the law must be prohibited and prevented.* Reports received by the Committee show that violence occurs in all phases of the juvenile justice process, from the first contact with the police, during pretrial detention and during the stay in treatment and other facilities for children sentenced to deprivation of liberty. The committee urges the States parties to take effective measures to prevent such violence and to make sure that the perpetrators are brought to justice and to give effective follow-up to the recommendations made in the report on the United Nations Study on Violence Against Children presented to the General Assembly in October 2006 (A/61/299).

14. The Committee acknowledges that the preservation of public safety is a legitimate aim of the justice system. However, it is of the opinion that this aim is best served by a full respect for and implementation of the leading and overarching principles of juvenile justice as enshrined in CRC.

(...)

22. Two kinds of interventions can be used by the State authorities for dealing with children alleged as, accused of, or recognized as having infringed the penal law: measures without resorting to judicial proceedings and measures in the context of judicial proceedings. The Committee reminds States parties that utmost care must be taken to ensure that the child's human rights and legal safeguards are thereby fully respected and protected.

23. Children in conflict with the law, including child recidivists, have the right to be treated in ways that promote their reintegration and the child's assuming a constructive role in society (art. 40 (1) of CRC). The arrest, detention or imprisonment of a child may be used only as a measure of last resort (art. 37 (b)). It is, therefore, necessary - as part of a comprehensive policy for juvenile justice - to develop and implement a wide range of measures to ensure that children are dealt with in a manner appropriate to their well-being, and proportionate to both their circumstances and the offence committed. These should include care, guidance and supervision, counselling, probation, foster care, educational and training programmes, and other alternatives to institutional care (art. 40 (4)).

(...)

The presumption of innocence

42. The presumption of innocence is fundamental to the protection of the human rights of children in conflict with the law. It means that the burden of proof of the charge(s) brought against the child is on the prosecution. The child alleged as or accused of having infringed the penal law has the benefit of doubt and is only guilty as charged if these charges have been proven beyond reasonable doubt. The child has the right to be treated in accordance with this presumption and it is the duty of all public authorities or others involved to refrain from prejudging the outcome of the trial. States parties should provide information about child development to ensure that this presumption of innocence is respected in practice. Due to the lack of understanding of the process, immaturity, fear or other reasons, the child may behave in a suspicious manner, but the authorities must not assume that the child is guilty without proof of guilt beyond any reasonable doubt.

(...)

Decisions without delay and with involvement of parents

51. Internationally there is a consensus that for children in conflict with the law the time between the commission of the offence and the final response to this act should be as short as possible. The longer this period, the more likely it is that the response loses its desired positive, pedagogical impact, and the more the child will be stigmatized. In this regard, the Committee also refers to article 37 (d) of CRC, where the child deprived of liberty has the right to a prompt decision on his/her action to challenge the legality of the deprivation of his/her liberty. The term "prompt" is even stronger - and justifiably so given the seriousness of deprivation of liberty - than the term "without delay" (art. 40 (2) (b) (iii) of CRC), which is stronger than the term "without undue delay" of article 14 (3) (c) of ICCPR.

52. The Committee recommends that the States parties set and implement time limits for the period between the commission of the offence and the completion of the police investigation, the decision of the prosecutor (or other competent body) to bring charges against the child, and the final adjudication and decision by the court or other competent judicial body. These time limits should be much shorter than those set for adults. But at the same time, decisions without delay should be the result of a process in which the human rights of the child and legal safeguards are fully respected. In this decision-making process without delay, the legal or other appropriate assistance must be present. This presence should not be limited to the trial before the court or other judicial body, but also applies to all other stages of the process, beginning with the interviewing (interrogation) of the child by the police.

(...)

Pretrial alternatives

68. The decision to initiate a formal criminal law procedure does not necessarily mean that this procedure must be completed with a formal court sentence for a child. In line with the observations made above in section B, the Committee wishes to emphasize that the competent authorities - in most States the office of the public prosecutor - should continuously explore the possibilities of alternatives to a court conviction. In other words, efforts to achieve an appropriate conclusion of the case by offering measures like the ones mentioned above in section B should continue. The nature and duration of these measures offered by the prosecution may be more demanding, and legal or other appropriate assistance for the child is then necessary. The performance of such a measure should be presented to the child as a way to suspend the formal criminal/juvenile law procedure, which will be terminated if the measure has been carried out in a satisfactory manner.

69. In this process of offering alternatives to a court conviction at the level of the prosecutor, the child's human rights and legal safeguards should be fully respected. In this regard, the Committee refers to the recommendations set out in paragraph 27 above, which equally apply here.

(...)

Basic principles

79. The leading principles for the use of deprivation of liberty are: (a) the arrest, detention or imprisonment of a child shall be in conformity with the law and shall be used only as a measure of last resort and for the shortest appropriate period of time; and (b) no child shall be deprived of his/her liberty unlawfully or arbitrarily.

80. The Committee notes with concern that, in many countries, children languish in pretrial detention for months or even years, which constitutes a grave violation of article 37 (b) of CRC. An effective package of alternatives must be available (see chapter IV, section B, above), for the States parties to realize their obligation under article 37 (b) of CRC to use deprivation of liberty only as a measure of last resort. The use of these alternatives must be carefully structured to reduce the use of pretrial detention as well, rather than “widening the net” of sanctioned children. In addition, the States parties should take adequate legislative and other measures to reduce the use of pretrial detention. Use of pretrial detention as a punishment violates the presumption of innocence. The law should clearly state the conditions that are required to determine whether to place or keep a child in pretrial detention, in particular to ensure his/her appearance at the court proceedings, and whether he/she is an immediate danger to himself/herself or others. The duration of pretrial detention should be limited by law and be subject to regular review.

81. The Committee recommends that the State parties ensure that a child can be released from pretrial detention as soon as possible, and if necessary under certain conditions. Decisions regarding pretrial detention, including its duration, should be made by a competent, independent and impartial authority or a judicial body, and the child should be provided with legal or other appropriate assistance.

(...)

83. Every child arrested and deprived of his/her liberty should be brought before a competent authority to examine the legality of (the continuation of) this deprivation of liberty within 24 hours. The Committee also recommends that the States parties ensure by strict legal provisions that the legality of a pretrial detention is reviewed regularly, preferably every two weeks. In case a conditional release of the child, e.g. by applying alternative measures, is not possible, the child should be formally charged with the alleged offences and be brought before a court or other competent, independent and impartial authority or judicial body, not later than 30 days after his/her pretrial detention takes effect. The Committee, conscious of the practice of adjourning court hearings, often more than once, urges the States parties to introduce the legal provisions necessary to ensure that the court/juvenile judge or other competent body makes a final decision on the charges not later than six months after they have been presented.

(...)

Treatment and conditions (art. 37 CRC)

85. Every child deprived of liberty shall be separated from adults. A child deprived of his/her liberty shall not be placed in an adult prison or other facility for adults. There is abundant evidence that the placement of children in adult prisons or jails compromises their basic safety, well-being, and their future ability to remain free of crime and to reintegrate. The permitted exception to the separation of children from adults stated in article 37 (c) of CRC, “unless it is considered in the child’s best interests not to do so”, should be interpreted narrowly; the child’s best interests does not mean for the convenience of the States parties. States parties should establish separate facilities for children deprived of their liberty, which include distinct, child-centred staff, personnel, policies and practices.

3. General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)*, CRC/C/GC/14, 29 May 2013.

Uit dit General Comment volgt dat bij iedere beslissing de belangen van kinderen moeten worden bepaald en daarna moeten worden afgewogen tegen eventuele andere belangen. Uit deze weging volgt een beslissing. Om de belangen van kinderen te bepalen, heeft het Kinderrechtencomité een aantal elementen aangewezen waar in ieder geval rekening mee gehouden moet worden voor zover van toepassing. Het gaat om de volgende zeven basiselementen:

1. De mening van het kind over de situatie en te nemen beslissing. Het Kinderrechtenverdrag noemt geen leeftijdsgrenzen. Het is afhankelijk van de leeftijd en de ontwikkeling van het kind of een kind om zijn of haar mening gevraagd kan worden. Dat een kind zijn of haar mening moet kunnen geven, betekent niet dat die ook altijd wordt gevolgd. Er wordt een passend gewicht aan gegeven: het is afhankelijk van de leeftijd en ontwikkeling van het kind hoe zwaar de mening meetelt. Voor de mening van het kind is ook artikel 12 van het Kinderrechtenverdrag belangrijk en General Comment nummer 125: dit General Comment geeft uitleg over artikel 12. Als een kind niet zelf zijn mening kan geven (bijvoorbeeld omdat een gesprek te belastend is of het kind niet beschikbaar is voor een gesprek, of omdat het om een groep kinderen gaat die niet vertegenwoordigd kan worden), dan is het belangrijk om informatie over het kind of groep kinderen en hun mening, wensen en belangen in te winnen via anderen om het kind of de kinderen heen, of via andere documenten.
2. De identiteit van het kind. Het gaat om de unieke kenmerken en eigenschappen van een kind en ook om de culturele of religieuze identiteit van een kind. Belangrijke kinderrechten zijn daarvoor artikel 7, 8 en 14 IVRK;
3. Behoud van de gezinsomgeving en onderhouden van betrekkingen. Het gezin is volgens het Kinderrechtenverdrag de fundamentele (belangrijkste) maatschappelijke eenheid en de natuurlijke omgeving voor de groei en het welzijn van kinderen. Stabiliteit en continuïteit in de opvoedsituatie maken hier onderdeel van uit. Belangrijke kinderrechten hiervoor zijn artikel 5, 7, 8, 9 en 18 IVRK;
4. Zorg, bescherming en veiligheid van het kind. Het gaat om het welzijn van kinderen in brede zin. Enerzijds gaat dit om basisbehoeften op materieel, fysiek, educatief en emotioneel vlak. Anderzijds gaat het om de behoefte aan affectie en veiligheid. Belangrijke kinderrechten zijn artikel 3, 6, 5, 18, 19 IVRK;
5. Kwetsbare situatie waarin het kind zich bevindt, waarbij rekening wordt gehouden met de vorm en mate van kwetsbaarheid van elk kind. De mate waarin een kind kwetsbaar is, kan afhangen van de situatie waarin het kind zit in combinatie met de eigenschappen van het kind en kan ook afhangen van de factoren die het kind kwetsbaar maken: een homoseksuele puber is kwetsbaarder op een Islamitische school dan op een openbare school. Een kind kan ook kwetsbaar zijn door de aanwezigheid van risicofactoren (zoals geen stabiele thuissituatie) of slechte ervaringen in het verleden (zoals mishandeling thuis, trauma opgelopen tijdens een vlucht). Belangrijke kinderrechten zijn artikel 2, 22, 23, 30 IVRK;
6. Recht van het kind op gezondheid. Het gaat hierbij om het recht op de grootst mogelijke gezondheid. Dit recht is opgenomen in artikel 24 IVRK;
7. Recht van het kind op onderwijs. Voor het recht op onderwijs en sociale veiligheid op school zijn belangrijke kinderrechten artikel 19, 28 en 29 IVRK.

Daarnaast kunnen nog andere kinderrechten en/of feiten relevant zijn om de belangen van het kind te kunnen bepalen.

4. United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice ("The Beijing Rules") Adopted by General Assembly resolution 40/33 of 29 November 1985

Uit de Beijing Rules zijn met name, maar niet uitsluitend, relevant de volgende regels:

5. Aims of juvenile justice

5.1 The juvenile justice system shall emphasize the well-being of the juvenile and shall ensure that any reaction to juvenile offenders shall always be in proportion to the circumstances of both the offenders and the offence.

10. Initial contact

10.1 Upon the apprehension of a juvenile, her or his parents or guardian shall be immediately notified of such apprehension, and, where such immediate notification is not possible, the parents or guardian shall be notified within the shortest possible time thereafter.

10.2 A judge or other competent official or body shall, without delay, consider the issue of release.

11. Diversion

11.1 Consideration shall be given, wherever appropriate, to dealing with juvenile offenders without resorting to formal trial by the competent authority, referred to in rule 14.1 below.

11.2 The police, the prosecution or other agencies dealing with juvenile cases shall be empowered to dispose of such cases, at their discretion, without recourse to formal hearings, in accordance with the criteria laid down for that purpose in the respective legal system and also in accordance with the principles contained in these Rules.

11.3 Any diversion involving referral to appropriate community or other services shall require the consent of the juvenile, or her or his parents or guardian, provided that such decision to refer a case shall be subject to review by a competent authority, upon application.

11.4 In order to facilitate the discretionary disposition of juvenile cases, efforts shall be made to provide for community programmes, such as temporary supervision and guidance, restitution, and compensation of victims.

13 Detention pending trial

13.1 Detention pending trial shall be used only as a measure of last resort and for the shortest possible period of time.

13.2 Whenever possible, detention pending trial shall be replaced by alternative measures, such as close supervision, intensive care or placement with a family or in an educational setting or home.

17. Guiding principles in adjudication and disposition

17.1 The disposition of the competent authority shall be guided by the following principles:

- a) The reaction taken shall always be in proportion not only to the circumstances and the gravity of the offence but also to the circumstances and the needs of the juvenile as well as to the needs of the society;
- b) Restrictions on the personal liberty of the juvenile shall be imposed only after careful consideration and shall be limited to the possible minimum;
- c) Deprivation of personal liberty shall not be imposed unless the juvenile is adjudicated of a serious act involving violence against another person or of persistence in committing other serious offences and unless there is no other appropriate response;
- d) The well-being of the juvenile shall be the guiding factor in the consideration of her or his case.

5. United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty ("Havana rules") Adopted by General Assembly resolution 45/113 of 14 December 1990

Uit de Havana-rules zijn met name, maar niet uitsluitend, de volgende regels relevant:

1. The juvenile justice system should uphold the rights and safety and promote the physical and mental well-being of juveniles. Imprisonment should be used as a last resort.

2. Juveniles should only be deprived of their liberty in accordance with the principles and procedures set forth in these Rules and in the United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (The Beijing Rules). Deprivation of the liberty of a juvenile should be a disposition of last resort and for the minimum necessary period and should be limited to exceptional cases. The length of the sanction should be determined by the judicial authority, without precluding the possibility of his or her early release.

11. For the purposes of the Rules, the following definitions should apply:

- a) A juvenile is every person under the age of 18. The age limit below which it should not be permitted to deprive a child of his or her liberty should be determined by law;
- b) The deprivation of liberty means any form of detention or imprisonment or the placement of a person in a public or private custodial setting, from which this person is not permitted to leave at will, by order of any judicial, administrative or other public authority.

17. Juveniles who are detained under arrest or awaiting trial ("untried") are presumed innocent and shall be treated as such. Detention before trial shall be avoided to the extent possible and limited to exceptional circumstances. Therefore, all efforts shall be made to apply alternative measures. When preventive detention is nevertheless used, juvenile courts and investigative bodies shall give the highest priority to the most expeditious processing of such cases to ensure the shortest possible duration of detention. Untried detainees should be separated from convicted juveniles.

18. The conditions under which an untried juvenile is detained should be consistent with the rules set out below, with additional specific provisions as are necessary and appropriate, given the requirements of the presumption of innocence, the duration of the detention and the legal status and circumstances of the juvenile. These provisions would include, but not necessarily be restricted to, the following:

- a) Juveniles should have the right of legal counsel and be enabled to apply for free legal aid, where such aid is available, and to communicate regularly with their legal advisers. Privacy and confidentiality shall be ensured for such communications;
- b) Juveniles should be provided, where possible, with opportunities to pursue work, with remuneration, and continue education or training, but should not be required to do so. Work, education or training should not cause the continuation of the detention;
- c) Juveniles should receive and retain materials for their leisure and recreation as are compatible with the interests of the administration of justice.

6. Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on childfriendly justice, 17 november 2010, + explanatory memorandum d.d. 31 May 2011.

Uit deze richtlijnen zijn met name, maar niet uitsluitend, relevant de onderstaande overwegingen. De bij deze richtlijnen horende toelichting in de explanatory memorandum is niet overgenomen.

IV.A.6 Deprivation of liberty

19. Any form of deprivation of liberty of children should be a measure of last resort and be for the shortest appropriate period of time.

20. When deprivation of liberty is imposed, children should, as a rule, be held separately from adults. When children are detained with adults, this should be for exceptional reasons and based solely on the best interests of the child. In all circumstances, children should be detained in premises suited to their needs.

21. Given the vulnerability of children deprived of liberty, the importance of family ties and promoting the reintegration into society, competent authorities should ensure respect and actively support the fulfilment of the

rights of the child as set out in universal and European instruments. In addition to other rights, children in particular should have the right to:

- a. maintain regular and meaningful contact with parents, family and friends through visits and correspondence, except when restrictions are required in the interests of justice and the interests of the child. Restrictions on this right should never be used as a punishment;
- b. receive appropriate education, vocational guidance and training, medical care, and enjoy freedom of thought, conscience and religion and access to leisure, including physical education and sport;
- c. access programmes that prepare children in advance for their return to their communities, with full attention given to them in respect of their emotional and physical needs, their family relationships, housing, schooling and employment possibilities and socio-economic status.

IV.C. Children and the police

27. Police should respect the personal rights and dignity of all children and have regard to their vulnerability, that is, take account of their age and maturity and any special needs of those who may be under a physical or mental disability or have communication difficulties.

28. Whenever a child is apprehended by the police, the child should be informed in a manner and in language that is appropriate to his or her age and level of understanding of the reason for which he or she has been taken into custody. Children should be provided with access to a lawyer and be given the opportunity to contact their parents or a person whom they trust.

29. Save in exceptional circumstances, the parent(s) should be informed of the child's presence in the police station, given details of the reason why the child has been taken into custody and be asked to come to the station.

30. A child who has been taken into custody should not be questioned in respect of criminal behaviour, or asked to make or sign a statement concerning such involvement, except in the presence of a lawyer or one of the child's parents or, if no parent is available, another person whom the child trusts. The parent or this person may be excluded if suspected of involvement in the criminal behaviour or if engaging in conduct which amounts to an obstruction of justice.

32. Authorities should ensure that children in police custody are kept in conditions that are safe and appropriate to their needs.

33. In member states where this falls under their mandate, prosecutors should ensure that child-friendly approaches are used throughout the investigation process

7. Nationale wetgeving: wetboek van Strafvordering

Artikel 56a: Ophouden of vrijlaten (inwerkingtreding 1 maart 2017, dus nog niet in werking getreden tijdens aanhouding Ilias)

1. Nadat de aangehouden verdachte aan de hulpofficier van justitie of de officier van justitie is voorgeleid, kan deze bevelen dat de verdachte wordt opgehouden voor onderzoek dan wel in vrijheid wordt gesteld. De hulpofficier van justitie kan voorts beslissen om de verdachte onverwijld voor te geleiden aan de officier van justitie.
2. De verdachte van een misdrijf waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten kan ten hoogste negen uur worden opgehouden voor onderzoek; de verdachte van een strafbaar feit waarvoor voorlopige hechtenis niet is toegelaten ten hoogste zes uur. De tijd tussen middernacht en negen uur 's morgens wordt voor de berekening van deze termijnen niet meegerekend. De ophouding vindt plaats in het belang van het onderzoek.
3. Voor het einde van de periode, bedoeld in het tweede lid, of zoveel eerder als het onderzoek dat toelaat, wordt de verdachte in vrijheid gesteld of in verzekering gesteld.

4. Het onderzoek, bedoeld in het eerste lid, omvat mede de identificatie van de verdachte, de voorbereidingen voor het verhoor, het verhoor en het uitreiken van mededelingen in persoon over het vervolg van de strafzaak.
5. Tijdens het ophouden voor onderzoek wordt de verdachte verhoord op de wijze bepaald in de artikelen 29 en 29a.

Artikel 488b (inwerkingtreding 1 maart 2017)

1. In afwijking van artikel 27e, eerste lid, geeft de hulpofficier van justitie die bij de voorgeleiding beveelt dat de verdachte wordt opgehouden voor onderzoek, zo spoedig mogelijk kennis van de vrijheidsbeneming en van de redenen daarvan aan de ouders of voogd.
2. Indien de in het eerste lid bedoelde kennisgeving met toepassing van artikel 27e, derde lid, wordt uitgesteld, geeft de hulpofficier van justitie kennis van de vrijheidsbeneming van de verdachte aan de Raad voor de kindbescherming.

Artikel 489 (inwerkingtreding huidige tekst 1 maart 2017)

1. De verdachte kan geen afstand doen van het in artikel 28c bedoelde onderhoud met de raadsman voorafgaand aan het verhoor.
2. Tijdens het in het eerste lid bedoelde onderhoud overlegt de raadsman met de verdachte over de noodzaak van zijn aanwezigheid tijdens en deelname aan het verhoor en doet mededeling van de uitkomst van dit overleg aan de hulpofficier van justitie. Op verzoek van de verdachte of diens ouders of voogd verleent de raadsman rechtsbijstand tijdens het verhoor.

Politiewet 2012, met de tekst zoals deze gold in het najaar van 2016

Artikel 7

1. De ambtenaar van politie die is aangesteld voor de uitvoering van de politietaak, is bevoegd in de rechtmatige uitoefening van zijn bediening geweld of vrijheidsbeperkende middelen te gebruiken, wanneer het daarmee beoogde doel dit, mede gelet op de aan het gebruik hiervan verbonden gevaren, rechtvaardigt en dat doel niet op een andere wijze kan worden bereikt. Aan het gebruik van geweld gaat zo mogelijk een waarschuwing vooraf.
(...)
5. De uitoefening van de bevoegdheden, bedoeld in het eerste tot en met het vierde lid, dient in verhouding tot het beoogde doel redelijk en gematigd te zijn.